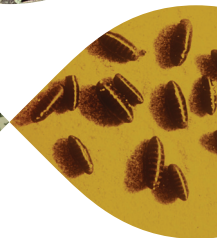
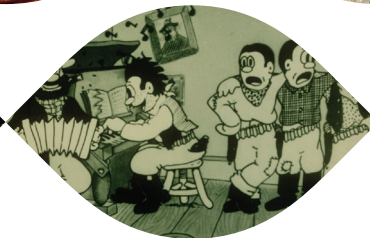

Docentenhandleiding – Onderbouw VO

Beginjaren film

Inhoud

Over Beginjaren film	3
Wat & hoe	4
Introductie opdracht	6
Overzicht inhoud thema's	8
Thema 1. Van kermis naar bioscoop	11
Introductie	11
Het filmprogramma	12
Verwerking	14
Achtergrondinformatie	16
Thema 2. Film is illusie	18
Introductie	18
Het filmprogramma	19
Verwerking	21
Achtergrondinformatie	22
Thema 3. Vermaak, kunst of leermoment	25
Introductie	25
Het filmprogramma	26
Verwerking	26
Achtergrondinformatie	29
Thema 4. Spiegel van de samenleving	32
Introductie	32
Het filmprogramma	35
Verwerking	36
Achtergrondinformatie	37
Filmlijst	40
Woordenlijst	43
Uitleg werkbladen	45
Meer informatie	46
Colofon	46

Over Beginjaren film

Eind 19e eeuw stond in het teken van de vooruitgang. Industrieën groeiden, auto's en trams kwamen op de weg, treinen reden tussen de grote steden en vliegtuigen vlogen boven het land. De mens kon niet langer stil blijven staan. Al deze ontwikkelingen werden vastgelegd via een andere uitvinding uit die tijd: de film. Het publiek kon voor het eerst op groot doek de wereld zien bewegen.

Terwijl honderd jaar geleden iemand bij uitzondering een film kon bekijken als bijzondere attractie op de kermis, is film nu overal en altijd beschikbaar. Jongeren groeien op met bewegende beelden alsof het nooit anders is geweest. Was men vroeger nog onder de indruk van een eenvoudige registratie van de werkelijkheid, tegenwoordig moeten special effects het publiek op het puntje van hun stoel krijgen. Maar hoe zal film zich in de toekomst ontwikkelen?

EYE Film Instituut Nederland (EYE) heeft voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs een lespakket samengesteld op dvd over de beginjaren van de film (1895-1930). Hiermee krijgen leerlingen aan de hand van unieke beelden inzicht in de historische context van de huidige beeldcultuur. Zonder kennis van die ontwikkelingen valt de stand van zaken van nu niet te begrijpen. Laat staan dat ze zich een beeld kunnen vormen over toekomstige ontwikkelingen. Daarnaast laten beelden uit het verleden leerlingen inzien hoe de wereld om hen heen is veranderd en dat beeldcultuur niet statisch is, maar in beweging. Een ontwikkeling waar ook zij deel van uitmaken.

Het lespakket **Beginjaren film** is onderdeel van **FILMJUWELEN**, erfgoedprogramma's waarbij leerlingen kennis maken met de rijke filmcollectie van EYE. **FILMJUWELEN** geeft aandacht aan cultureel erfgoed en gebruikt films als bronmateriaal om lesstof visueel en tastbaar te maken voor leerlingen.

Wat & hoe

Wat?

Leerlingen krijgen aan de hand van uniek historisch beeldmateriaal een zeer gevarieerde reis door de beginjaren van de filmgeschiedenis, waarbij de focus wordt gelegd op de ontwikkelingen in Nederland. Het filmprogramma is zeer gevarieerd en bestaat uit 18 korte films of fragmenten met fictie en non-fictie, kleur en zwart-wit, animatie en live-action, stille film en geluidsfilm.

Uiteraard is het niet mogelijk een volledig overzicht te geven van de gehele filmgeschiedenis tussen 1895-1930. Er is daarom gekozen voor vier invalshoeken, die laten inzien dat de basis voor de huidige beeldcultuur meer dan 100 jaar geleden is gelegd.

Voor wie?

Het lespakket is geschikt voor leerlingen onderbouw vmbo en havo/vwo. De opdrachten zijn zodanig opgesteld dat ze eenvoudig aan te passen zijn aan het niveau van uw klas. Zo kunt u bijvoorbeeld minder/meer van de opdrachtresultaten verwachten of u kunt de onderzoeksopdrachten van te voren uitwerken/verkleinen voor de leerlingen.

De inhoud van het lesmateriaal is vakoverstijgend. Het sluit goed aan bij kunstvakken, maar ook bij mens- en maatschappijvakken, Nederlands en/of techniek. Zo kan een thema binnen geschiedenis, een ander thema binnen Nederlands en weer een ander thema binnen een kunstvak worden gegeven. Het lespakket leent zich daarom ook uitstekend voor activiteiten- en/of projectweken.

Onderdelen

- ★ Een dvd met 18 korte films of filmfragmenten
- ★ Een docentenhandleiding met achtergrondinformatie, lessuggestie, woordenlijst en filmlijst
- ★ Werkbladen

De films zijn niet per definitie voor jongeren gemaakt, maar zijn wel geschikt voor de doelgroep. In de filmlijst (pag. 40) vindt u een korte

beschrijving van de films. Voor sommige doelgroepen zullen enkele films of fragmenten te lang zijn, zoals bijvoorbeeld *De Hawaiian-eilanden in vogelvlucht* (Thema 1) of *Les mouches* (Thema 3).

U kunt de films dan, mocht u dit nodig vinden, eerder stopzetten. De docentenhandleiding en kopieerbare werkbladen staan tevens in een printbare pdf-versie op de dvd (zie technische specificatie).

Opbouw

De inhoud van dit pakket is opgebouwd uit vier thema's. De thema's kunnen opeenvolgend worden behandeld, maar ook in willekeurige volgorde. Omdat de thema's op zichzelf staan en inhoudelijk niet afhankelijk zijn van elkaar, kunt u ook kiezen voor slechts één bepaald thema. Mocht u wel alle thema's behandelen, dan heeft uw leerling na afloop kennis gemaakt met alle facetten van de beginjaren van de film: van vertoningsgeschiedenis tot technische ontwikkelingen en van functie of doel van film tot film als spiegel van de samenleving.

Een thema bestaat uit drie onderdelen: de voorbereiding, het bekijken van films op dvd met kijkopdrachten en de verwerkingsopdrachten. U kunt de lessen zo lang of kort maken als u wilt. Ideaal is om er drie lessen of twee blokken aan te besteden. In het eerste uur introduceert u het thema en bekijkt en bespreekt u de films kort na. In het tweede uur gaan de leerlingen aan de slag met de opdrachten. Hierbij kunt u, afhankelijk van uw tijd, een keuze maken uit een korte - of een lange (onderzoeks)opdracht. U kunt er ook voor kiezen ze allebei te doen.

Werkvormen

Het lesprogramma kent zeer gevarieerde werkvormen: zowel receptief, reflectief als actief en daagt leerlingen uit kritisch om zich heen te kijken, vragen te stellen, naar oplossingen te zoeken en zelf te ontdekken.

Technische specificaties

Benodigdheden: computer, monitor (of digitaal schoolbord) en dvd-speler

Wanneer u de dvd in de dvd speler stopt, zal het programma vanzelf opstarten. U komt in het openingsscherm van waaruit u een keuze kunt maken voor: (1) een bepaald thema of (2) een bepaalde film. Wanneer u de dvd via de computer opent kunt u deze docentenhandleiding in zijn geheel of per thema uitprinten. Daarnaast vindt u losse kopieerbare werkbladen en voorbeelden van filmposters op de dvd. U vindt de printbare pdf's onder de map 'Lesmateriaal'.

Introductie opdracht

Acteren zonder geluid

Doel	Leerlingen ervaren de mogelijkheden en beperkingen van stille films
Duur	+/- 20 minuten
Vorm	Rollenspel
Nodig	Speelvloer met ruimte voor publiek

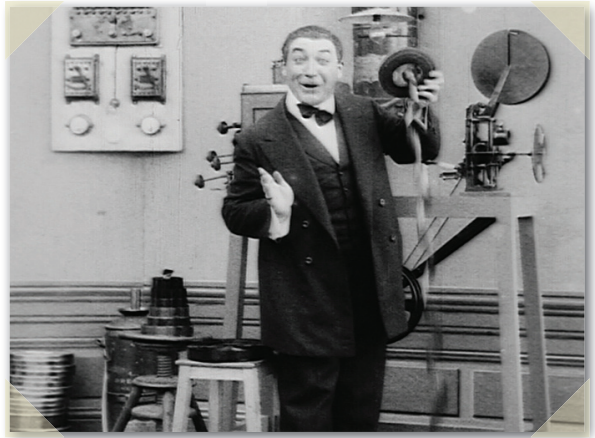
- ★ Een leuke manier om het filmprogramma te introduceren is door leerlingen een scène zonder geluid te laten spelen. Zo maken ze op actieve en speelse wijze kennis met stille films.
- ★ Verdeel de klas in twee groepen en maak ruimte voor een toneelvloer met het publiek frontaal ervoor. Elke groep krijgt een situatie die ze op moeten voeren voor de andere groep. Ze moeten het zo duidelijk spelen dat de andere groep kan raden wat de situatie is. Na uiterlijk tien minuten oefenen begint het optreden dat ongeveer drie minuten mag duren. Help de leerlingen op weg door zelf de rolverdeling te maken. Benadruk dat er geen enkel geluid mag worden gemaakt. Eenvoudige *rekwisieten* zijn toegestaan.

Situaties:

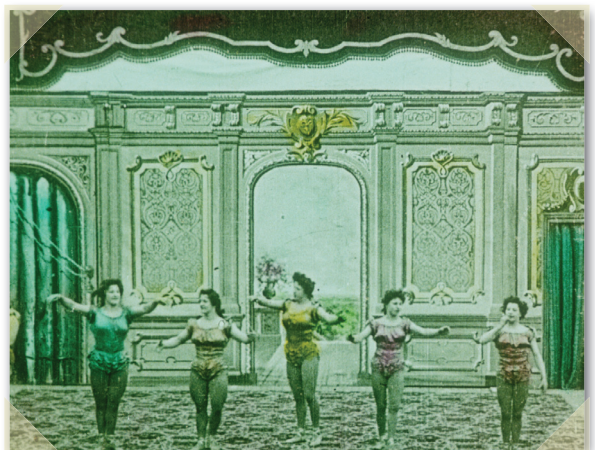
In een drukke verkeerssituatie gooit een jongen op de fiets zijn bananenschil op straat. Een politieagent roept de jongen toe dat hij dat niet mag doen. Een overstekende vrouw met een hond aan de lijn schrikt omdat ze wordt aangereden door de jongen die omkijkt naar de politie. De botsing veroorzaakt een chaos in het verkeer. Het hondje breekt los en rent weg met de banaan.

Tijdens een dansfeest komt een meisje aan dat niet de goede kleren draagt. Iedereen lacht haar uit. Het meisje is verdrietig en gaat huilen. Een van de aanwezigen heeft medelijden met haar en neemt haar mee. Ze weet de kleren van het meisje zodanig aan te passen dat er een geweldige nieuwe outfit ontstaat. Nu wordt ze door iedereen bewonderd.

Filmstills uit
(van boven naar onder):
Arthème opérateur
(Ernest Servaes, 1913),
Romeo e Giulietta
(Ugo Falena, 1911) en
Les six soeurs Dainef
(Regisseur
onbekend, 1902)

Overzicht Inhoud

Thema 1 pag. 10

Van kermis naar bioscoop

De focus ligt op de vertoning-geschiedenis van de film: waar werd film vertoond, hoe werd het vertoond en wat was er te zien?

Filmprogramma

1. *Na afloop der kindervoorstelling in den Circus O. Carré 13 Sept. II.* (NL, 1899) 1 min.
2. *De Hawaïaneilanden in vogelvlucht* (VS, 1916) 9 min.
3. *Modejournaal* (FR, 1926) 2,5 min.
4. *Arthème opérateur* (FR, 1913) 7 min.
5. *De Jantjes* (NL, 1934) 2,5 min.

Opdrachten

Kijkopdracht: Waar keek men naar?
Kort: Filmaankondiging toen en nu
Lang: Een antieke filmposter maken

Achtergrondinformatie

De geboorte van film
Kermisattracties en variététheaters
Razendsnelle ontwikkeling
De bioscoopvertoning
De komst van geluid

Thema 2 pag. 18

Film is illusie

Dit thema behandelt de middelen en technieken die een filmmaker voor handen heeft om de kijker zo snel mogelijk te laten vergeten dat film illusie is. In de beginperiode is de basis gelegd voor technieken die vandaag de dag nog steeds worden gebruikt.

Filmprogramma

1. *Rêve à la lune* (FR, 1905) 4 min.
2. *Het geheim van Delft* (NL, 1917) 3 min.
3. *Les six sœurs Dainef* (FR, 1902) 3 min.
4. *Alice's wild west show* (VS, 1924) 12 min.

Opdrachten

Kijkopdracht: Herken trucage
Kort: Debatteren over acteursrol
Lang: Film een scène met trucage

Achtergrondinformatie

Precinema (tot 1895)
Decor en cameravoering
Kleur en geluid
Stunts en acteren
Montage en trucage

thema's

Thema 3

pag. 25

Vermaak, kunst of leermoment

De focus ligt op de verschillende doelen waarmee film vanaf de beginjaren door filmmakers wordt ingezet en de bijbehorende ingrediënten om deze te bereiken.

Filmprogramma

1. *Romeo e Giulietta* 3 min.
(IT, 1911)
2. *Laatste bioscoop wereldberichten* 2 min.
(1915)
3. *Les mouches* 6 min.
(FR, 1913)
4. *Entr'acte* (Frankrijk, 1924) 2 min.
5. *De mysterieuze gentleman* 2 min.
(NL, 1926)

Opdrachten

Kijkopdracht: Film categoriseren
Kort: Reclame vergelijken
Lang: Kruip in de huid van een programmeur

Achtergrondinformatie

Van volksvermaak tot middenklasse
Journaals, documentaire en educatie
Propagandafilm
Reclamefilm
Film en kunst

Thema 4

pag. 32

Spiegel van de samenleving

Wat zeggen de beelden van toen over de manier van leven, de manier waarop men zich kleepte en de waarden en normen van ongeveer honderd jaar geleden?

Filmprogramma

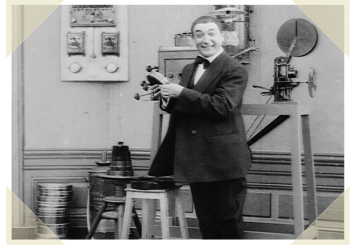
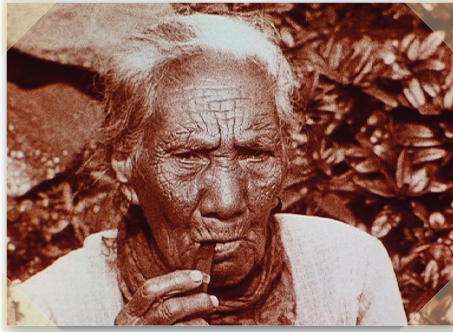
1. *Het leven der Europeanen in Indië* 5 min.
(Nederlands-Indië, 1912)
2. *Hollandse tulpen* 3 min.
(NL, 1920)
3. *De bioscoop is geen rijwielstalling* 2 min.
(NL, 1928)
4. *Protest tegen de filmkeuring in Amsterdam* 4 min.
(NL, 1928)

Opdrachten

Kijkopdracht: Beelden van vroeger
Kort: Filmkeuring
Lang: Maak je eigen geschiedenis

Achtergrondinformatie

Tijdsbeeld
Rol van de filmmaker
Verhoudingen
Normen en waarden

Filmstills uit (met de klok mee):
De Hawaïaneilanden in vogelvlucht
 (Lyman H. Howe, 1916), *Arthème*
opérateur (Ernest Servaes, 1913),
De Hawaïaneilanden in vogelvlucht
 (Lyman H. Howe, 1916) en *Na afloop*
der kindervoorstelling in den Circus
O. Carré 13 Sept. II (regisseur
 onbekend, 1899)

Thema's

Thema 1

Van kermis naar bioscoop

Film is overal. Het is allang niet meer nodig om voor een film naar de bioscoop te gaan, en ervoor thuisblijven hoeft ook niet. Films worden bekeken waar en wanneer dat gewenst is op televisie, telefoon of laptop. Maar ondanks alle mogelijkheden blijft film kijken in de bioscoop een bijzondere beleving en is daarom nog steeds een populair uitje. Maar hoe was dat ruim 100 jaar geleden?

Introductie

Doel	Leerlingen maken kennis met filmerfgoed uit 1895-1930 en krijgen inzicht in wat er werd vertoond en hoe film werd vertoond.
Duur	50-60 minuten (introductie, filmprogramma en kijkopdracht)
Vorm	Actief kijken en klassengesprek
Nodig	Computer met dvd-speler en monitor + kopieën van de Kijkwijzer Thema 1/Werkblad 1

- ★ Vraag aan de leerlingen of ze wel eens naar de bioscoop gaan en zo ja, welke films ze onlangs in de bioscoop hebben gezien. Waar en hoe kijken ze nog meer naar films? (thuis op computer, telefoon, televisie, dvd-speler, iPad) Kunnen ze ook verschillen noemen tussen het kijken naar film in de bioscoop of thuis op de computer of de televisie. Waar gaat hun voorkeur naar uit en waarom?
- ★ Vertel aan de hand van de achtergrondinformatie van dit thema op bladzijde 15 waar films in de beginjaren vertoond werden (kermissen, theaters, winkelpanden) en over de opkomst van bioscopen vanaf 1910. Hebben leerlingen wel eens een film uit die tijd gezien? Wat viel ze op bij het bekijken van deze film? (langzamer, statischer, andere manier van acteren, zwart/wit, geen gesproken tekst)
- ★ Leid het filmprogramma in, deel de kijkwijzer met kijkvragen uit en laat de vijf filmpjes zien behorend bij het thema 'van kermis naar bioscoop'.

Filmprogramma

1. <i>Na afloop der kindervoorstelling in den Circus O. Carré</i>	1 min.
13 Sept. II. (Nederland, 1899)	
2. <i>De Hawaiianeilanden in vogelvlucht</i>	9 min.
(Verenigde Staten, 1916)	
3. <i>Mode in beweging</i> (Frankrijk, 1926)	2,5 min.
4. <i>Arthème opérateur</i> (Frankrijk, 1913)	7 min.
5. <i>De Jantjes</i> (Nederland, 1934)	2,5 min.

Kijkopdrachten

Leerlingen vullen de Kijkwijzer met opdrachten naar aanleiding of tijdens het kijken van de films/fragmenten in. Laat de leerlingen na afloop eerst spontaan reageren op het filmprogramma. Welk van de films sprak hen het meest aan en waarom? Laat de leerlingen de verschillen benoemen tussen deze filmpjes en films van nu. Klopt dit met het beeld dat ze hadden voor ze de filmpjes zagen?

Antwoorden kijkwijzer

- ★ Vraag de leerlingen of ze wel eens gefilmd zijn. Proberen ze in zo'n geval zichzelf terug te vinden op het beeld? Antwoord kijkvraag 1: → *vanwege groot aantal bekenden en wellicht zag men zichzelf op groot beeld*. Nog steeds vinden mensen het leuk om zichzelf terug te zien op film. Kunnen leerlingen voorbeelden noemen op welke manieren dat nu zoal gebeurt?
- ★ Noem samen met de leerlingen een aantal recente reisprogramma's op. Bespreek wat daar de aantrekkingskracht van is. Maar zouden ze daar ook voor naar de bioscoop gaan? Waarom wel/niet? Antwoord kijkvraag 2: → *reizen was vroeger alleen weggelegd voor de rijken of de elite*
- ★ Antwoord kijkvraag 3: → *je kon goed zien hoe de kleding valt/draagt en vanwege het grote bereik*
- ★ Antwoord kijkvraag 4: → *opérateur draait de film vanaf een filmrol. Dit moest zorgvuldig en in het juiste tempo gebeuren anders zag het publiek de film versneld, vertraagd of op zijn kop*
- ★ Antwoord kijkvraag 5: → *manier van acteren*

Filmstills uit (van
boven naar onder): *De
Hawaiïaneilanden in
vogelvlucht* (Lyman H.
Howe, 1916), *Na afloop
der kindervoorstelling
in den Circus O. Carré
13 Sept. II* (regisseur
onbekend, 1899) en
Arthème opérateur
(Ernest Servaes, 1913)

Korte opdracht: Filmaankondiging toen en nu

- Doel** Leerlingen vergelijken variététheaters met reisbioscopen en benoemen verschillen tussen filmposter toen en nu
- Duur** 20 – 30 minuten
- Vorm** Schriftelijke opdracht
- Nodig** Computers met internet, pen en papier

Geef de leerlingen (in tweetallen) onderstaande opdrachten.
Schrijf het eventueel voor ze op het bord:

1. Ga naar de website: www.filminnederland.nl en vervolgens naar de rubriek Filmgeschiedenis.
2. Schrijf twee verschillen op tussen variététheaters en reisbioscopen. → *vaste plek en reizen / reisbioscopen hadden vast filmaanbod aangevuld met lokale opnamen, bij variététheaters wisselde het programma om de twee weken.*
3. Bekijk via de database nogmaals de film 'Na afloop der kindervoorstelling in den Circus O. Carré 13 Sept. II' en zet het beeld stop op het moment dat het affiche zichtbaar wordt.
4. Wat staat er op het affiche? Waarom staat het in grote letters en zoek op wat het woord betekent. → *biograaf / het is het hoofdprogramma / vroeg model filmprojector.*
5. Wat is het verschil tussen deze filmposter en de filmposters van nu? → *deze poster bevat alleen letters, anno nu wordt meer beeld en kleur gebruikt.*

Filmposter met
Nederlandse titel van
Arthème opérateur
(Ernest Servaes, 1913)

Lange opdracht: een antieke filmposter maken

Doel	Leerlingen doen onderzoek naar filmposters uit de stille filmperiode en gaan er zelf een maken
Duur	60-100 minuten
Vorm	Onderzoek- en doe-opdracht
Nodig	Computers met internet, printers, A3 of A2 formaat papier, tekenspullen en kopieën van Thema 1/Werkblad 2

Nederlandse exploitanten kregen destijds van film distributeurs speciale folders toegestuurd waarin werd uitgelegd hoe zij reclame moesten maken voor hun films. Zo stonden in speciaal hiervoor gemaakte folders onder andere welke slagzinnen gebruikt konden worden als onderdeel van de campagne. Ook werden de exploitanten verzocht de twee artikelen uit de folder kort voor de première aan de pers te sturen. En natuurlijk de bijgeleverde filmposters op te hangen in de foyer.

Vraag de leerlingen eerst hoe nu reclame gemaakt wordt voor een film → *via internet, kranten, televisie, posters, Facebook etc.* En hoe was dat vroeger? → *via persbericht in de krant, brochure en poster.*

Vervolgens gaan ze in tweetallen een antieke filmposter maken uit de stille filmperiode (1895-1927). Deel werkblad 2 uit met de beschrijving en een stappenplan voor de leerlingen. Ze kiezen eerst een film uit die tijd en verzamelen vervolgens informatie over deze film. Ter inspiratie vindt u enkele posters op de dvd in de map Lesmateriaal/ Filmposters.

U kunt er ook voor kiezen de filmposters pas na afloop te laten zien. Meestal werd er ruimte opengelaten op de posters zodat een bioscoop een eigen naamstrook erop kon plakken met daarbij relevante informatie. Wat voor informatie vinden de leerlingen handig om te communiceren naar het publiek? Denk aan prijskaartje, welke zaal, tijden en locatie.

Aan het eind hangt u de posters op en vergelijkt ze met elkaar. U kunt de posters klassikaal beoordelen: ziet de posters eruit alsof het uit die tijd komt? Naar welke film zouden ze naar aanleiding van de poster gaan en waarom? Vergelijk de posters met posters van nu. Wat is er precies anders en hoe zullen posters er over 100 jaar uitzien?

Achtergrondinformatie

Van kermis naar bioscoop

De geboorte van film

Het gebeurde op 28 december 1895 in Parijs: de eerste officiële filmvertoning voor betalend publiek. Hoewel dit niet de eerste filmvoorstelling ooit was, wordt deze datum toch gezien als de geboortedatum van de film. De broers Auguste en Louis Lumière vertonen op die dag hun film *L'arrivée d'un Train en Gare de la Ciotat*. En meer is het ook niet: een trein die een station binnenrijdt en waar mensen uitstappen. Maar wat voor een opschudding veroorzaakte dat! De mensen vonden het prachtig: de trein die bijna recht op je af komt alsof hij door de muur heen rijdt. Voor het eerst kon een wereld worden vastgelegd waarin mensen lopen, rennen, eten en gek doen. En heel uniek: die gebeurtenissen konden daarna steeds opnieuw worden vertoond! In Nederland vond de eerste echte filmvoorstelling plaats in een winkelpand in Amsterdam, op 12 maart 1896.

Kermisattracties en variététheaters

Kermisexploitanten zagen vanwege de grote aantrekkingskracht van bewegend beeld in film een populaire attractie, waarmee ze makkelijk publiek konden binnenhalen. Deze kermis- of reisbioscoopexploitanten hadden vanwege het rondreizende karakter een vast filmaanbod dat zo nu en dan werd aangevuld met nieuwe succesnummers. Maar film werd ook vertoond in variététheaters, waar het deel uitmaakte van 'specialiteitenvoorstellingen'. Tussen of na de optredens van worstelende IJslanders, gedresseerde zeeleeuwen en dansende acrobaten werd in een tijdsbestek van ongeveer tien minuten een aantal korte films vertoond die om de twee weken wisselden. Naast buitenlandse films werden ook eigen, lokale opnamen vertoond. Populair waren opnamen van mensen die een kerk, fabriek of voorstelling uitliepen, zoals in *Na afloop der kindervoorstelling in de Circus O. Carre 13 sept. II* (1899). Het succes van deze films lag aan het feit dat men zijn eigen omgeving, zichzelf en bekenden op het witte doek zag. Een trucje dat nog lang gebruikt zou worden om publiek te blijven trekken.

Razendsnelle ontwikkeling

Film is populair en begint al snel serieuze vormen aan te nemen. Rond 1905 ontstaan in Amerika de eerste bioscopen en in Nederland kwam de doorbraak vanaf 1910. Het tijdelijke karakter van kermistenten maakt plaats voor vaste zalen waar mensen het hele jaar films kunnen zien. Niet als onderdeel van, maar als een volwaardig programma. Vanaf die tijd werd de lengte van de films langer en de verhalen complexer. Binnen een paar jaar beheerste de bioscoop het uitgaansleven en hadden de vertoners van het eerste uur plaatsgemaakt voor bioscoopdirecteuren

en distributeurs. In Nederland verenigden zij zich rond 1920 in de Nederlandsche Bioscoopbond, een belangenorganisatie die als een gesloten bolwerk tot ver in de twintigste eeuw de Nederlandse filmwereld zou beheersen. Met het verdwijnen van theaters en kermissen als vertoningplek voor film, verdween ook de populariteit van de zelfgemaakte opnamen. De bioscopen toonden hoofdzakelijk buitenlandse films. Frankrijk is het land dat tot aan de Eerste Wereldoorlog jaarlijks de meeste films produceert. Daarna neemt Amerika deze rol over.

De bioscoopvertoning

In de bioscoop werden diverse soorten films vertoond: over reizen en exotische locaties, zoals *De Hawaïaneilanden in vogelvlucht* (1916), de laatste Parijse mode, zoals *Modejournaal* (1926), grappige sketches, maar ook het laatste nieuws. De filmvertoner stelde zelf zijn programma samen en gaf uitleg tijdens de voorstelling. Soms draaide hij op verzoek de filmpjes extra snel of achterstevoren. In de komische sketch *Arthème Opérateur* (1913) is duidelijk te zien wat de taak van een filmoperateur is: filmrol in het juiste tempo draaien en zorgen dat het beeld scherp blijft. Dat de operateur zoals in de film rookt tijdens het draaien is levensgevaarlijk. De films zijn in die tijd namelijk van nitraat gemaakt en daarom zeer brandbaar.

De komst van het geluid

Aanvankelijk waren de films zonder geluid. Dat betekende echter allerm minst dat het stil was in de bioscoop. Een explicateur legde uit wat er gebeurde, er werd live muziek gespeeld en ter plekke werd soms gezorgd voor geluidseffecten. De acteurs lieten met brede gebaren en duidelijk herkenbare mimiek zien wat ze zeiden. Andere aanknopingspunten om het verhaal te kunnen volgen, waren de tussentitels. Vanaf 1927 ging de filmindustrie over tot het produceren van geluidsfilms. Muzikanten en explicateurs, die soms heel beroemd waren geworden, verloren hun baan. Maar ook veel filmsterren, vanwege een buitenlands accent of omdat ze zich niet aan konden passen aan de subtielere manier van acteren die de geluidsfilm nou eenmaal vereist.

In Nederland verliep de introductie van de geluidsfilm vrij snel. Ons land behoorde, mede dankzij de inspanningen van Philips tot de voorlopers in Europa: in 1930 was al meer dan de helft van de bioscopen voorzien van geluidsprojectoren en een paar jaar later was dat opgelopen tot ongeveer negentig procent. Overal in het land kon het publiek van deze nieuwe attractie genieten. Vooral films met zang- en muzieknummers waren populair, zoals *De Jantjes* (1934). Hoewel de filmvoorstelling zelf na de intrede van geluid nog wel ingrijpend is veranderd (denk aan de journaals die geheel verdwenen zijn uit de bioscoop), lijkt de manier waarop een bioscoopfilm wordt vertoond vanaf dat moment behoorlijk veel op de vertoning zoals we die vandaag de dag kennen.

Thema 2

Film is illusie

Toen *Avatar* (James Cameron, VS) eind 2009 in de bioscopen kwam was iedereen overdonderd door de geavanceerde technologie die daarin werd gebruikt. Het werd daarmee de meest spectaculaire film van zijn tijd. Met behulp van de computer werden objecten, personen en fantasiewerelden op het scherm getoverd die niet van echt te onderscheiden zijn. Maar in feite is het een heel oude techniek. Zo hanteerden regisseurs al zeker tachtig jaar terug de truc van een echt persoon in een cartoonachtergrond.

Film is niet meer dan het snel achter elkaar laten zien van stilstaande beeldjes. Het is de taak van de filmmaker ervoor te zorgen dat het publiek dat zo snel mogelijk vergeet. Filmmakers zijn verhalenvertellers en een goede verhalenverteller betovert zijn publiek. De kijker moet zich verliezen in het verhaal, en griezelen, zwijmelen, lachen of huilen. Thema 2 behandelt de middelen en technieken die een filmmaker voor handen heeft om dit te doen in de beginjaren van de film. In die beginperiode is namelijk de basis gelegd voor technieken die vandaag de dag nog steeds worden gebruikt.

Introductie

Doel	Leerlingen analyseren enkele films uit de beginjaren op echtheid en trucage.
Duur	50-60 minuten (introductie, filmprogramma en kijkopdracht)
Vorm	Actief kijken en klassengesprek
Nodig	Computer met dvd-speler en monitor + kopieën van de Kijkwijzer Thema 2/Werkblad 1

- ★ Vraag de leerlingen wie de film *Avatar* heeft gezien. Wat was in die film echt, wat niet? Hoe is zo'n film gemaakt denken ze?
- de film bestaat voor 60% uit computergegenereerde objecten, zoals de Na'vi en avatars, waarvoor motion capture is gebruikt. Dit is een techniek die men gebruikt om bewegingen van mensen te kopiëren naar realistische animaties. Dit noem je special effect. Kunnen leerlingen nog meer special effects in films noemen? Probeer samen te bedenken hoe deze special effects worden uitgevoerd, bijvoorbeeld via een blue screen. Kunnen ze nog meer films waarin combinatie van live action en animatie zit noemen? → de *Harry Potter*-films, *Alice in Wonderland*, *The Smurfs*, *The Adventures of Tintin*. Hoe was dit 100 jaar geleden, denken ze? Werden er toen ook al special effects gebruikt? Hoe?

- ★ Vertel aan de hand van de achtergrondinformatie (pag. 22) wat film precies is en dat filmmakers al vanaf het begin middelen inzetten om de kijker zo snel mogelijk te laten vergeten dat film illusie is. *Avatar* is een van de duurste films ooit, in de jaren 20 van de vorige eeuw was dit de Duitse sciencefictionfilm *Metropolis* (Fritz Lang, Duitsland, 1927). U kunt via YouTube een (of meerdere) fragment(en) laten zien uit deze film en samen bekijken wat echt is en wat niet.
- ★ Leid het filmprogramma in. Deel de kijkwijzer *Wat is echt en wat is nep?* uit (zie werkblad 1) en laat de vier filmpjes zien behorend bij het thema 'Film is illusie'. Van *Het geheim van Delft* zien de leerlingen slechts een fragment, het moment waarop de hoofdrolspeelster wordt achtervolgd.

Filmprogramma

1. <i>Rêve à la lune</i> (Frankrijk, 1905)	4 min.
2. <i>Het geheim van Delft</i> (Nederland, 1917)	3 min.
3. <i>Les six soeurs Dainef</i> (Frankrijk, 1902)	3 min.
4. <i>Alice's wild west show</i> (VS, 1924)	12 min.

Kijkopdrachten

Leerlingen vullen de kijkwijzer met opdrachten naar aanleiding of tijdens het kijken van de films/fragmenten in. Van belang is dat ze letten op trucage. U kunt ze de truc alleen laten benoemen, maar u kunt ze ook laten nadenken over hoe de truc is gemaakt. Laat ze daarbij ook letten op decor, cameravoering, kleur en montage.

Vul bij het bespreken van de vragen de antwoorden aan met de achtergrondinformatie uit deze handleiding. U kunt dit onderdeel afsluiten door de link te leggen tussen *Avatar* en *Alice's wild west show*.

Antwoorden kijkwijzer

- ★ 1. In *Rêve à la lune* wordt een techniek gebruikt waarbij de voorgrond en achtergrond apart worden opgenomen en later door elkaar heen gemonteerd.
- ★ 2. Alles wat je in *Het geheim van Delft* ziet is echt. Er worden geen trucs toegepast.
- ★ 3. Er zitten versnellingen in *Les six soeurs Dainef*.
- ★ 4. In *Alice's wild west show* wordt het effect van de vermenging van de echte Alice met de getekende figuren bereikt door het meisje tegen een witte achtergrond te fotograferen. De serie foto's (film) wordt bij het afdrukken gecombineerd met een andere filmstrook, waarop het getekende gedeelte is vastgelegd.

Filmstills uit (van boven naar onder):

Les six soeurs Dainef (regisseur

onbekend, 1902), *Het Geheim van*

Delft (Maurits Binger, 1917),

De mysterieuse gentleman

(George Debels, 1926) en *Alice's wild*

west show (Walt Disney, 1924)

Korte opdracht: Debatteren over acteursrol

Doel	Leerlingen leren argumenteren en stelling in te nemen over het acteursberoep en computeranimaties in film
Duur	Minimaal 30 minuten
Vorm	Debat
Nodig	Grote vellen papier, stiften

Met de komst van de geluidsfilm raakten explicateurs, live muzikanten en ook een aantal acteurs hun baan kwijt omdat ze bijvoorbeeld een buitenlands accent hadden of omdat ze zich niet konden aanpassen aan de subtiele manier van acteren. Met de huidige technische mogelijkheden is de vraag relevant geworden of in de toekomst nog wel acteurs nodig zijn nu er op de computer hele filmwerelden inclusief personages kunnen worden gecreëerd. Het scheelt een hoop kosten om in plaats van te werken met de acteur, een computerversie van Leonardo DiCaprio te gebruiken. Leerlingen gaan met de volgende stellingen aan de slag:

Acteurs en actrices zijn niet meer nodig voor het maken van een film. Alles kan net zo goed vanuit de computer worden gecreëerd.

U verdeelt de klas in groepen van maximaal 5 leerlingen. De ene groep is voor deze stelling en de andere groep is tegen deze stelling. Zorg voor een gelijke verdeling van voors en tegens. Op een flap schrijft elke groep zoveel mogelijk argumenten waarom ze voor of tegen de stelling zijn. Na een van tevoren vastgesteld tijdstip worden de flappen opgehangen. Per groep geeft een leerling toelichting. Nadat alle groepen zijn geweest, kunt u klassikaal overeenkomstige argumenten bespreken en worden de resultaten samengevat.

U kunt er ook voor kiezen twee groepen (voor en tegen) met elkaar in debat te gaan nadat ze de argumenten samen hebben geformuleerd. De overige groepen mogen bijvallen met argumenten. Voor meer informatie over debatteren in de klas kunt u ideeën opdoen via debatindeklas.nl of kennisnet.nl (zoekterm 'debatteren').

Filmtip:

The Artist (Michel Hazanavicius, Frankrijk) is een film die dateert uit 2011, maar zich afspeelt in de stille filmperiode. Het gaat over de filmster George Valentin, die zijn carrière in elkaar ziet storten als in Hollywood plotseling films met geluid kunnen worden gemaakt.

Lange opdracht: Film een scène met trucage

Doel	Leerlingen passen trucages uit de stille-film periode zelf toe
Duur	90-100 minuten
Vorm	Doe-opdracht
Nodig	Computers met internet, diverse rekwisieten, spullen om decor mee te maken, filmapparatuur en kopieën van Thema 2/Werkblad 2

Leerlingen maken per groep een scène van een actiefilm met trucages uit de stille-filmperiode. Op Werkblad 2 worden twee verhaallijnen gegeven waaruit ze kunnen kiezen, maar ze kunnen ook zelf een verhaal verzinnen voor een scène. Ze werken in groepjes van 4 tot 6 personen en doen eerst via internet onderzoek naar trucages uit de periode 1895-1927. Informatie is te vinden op www.schoolbieb.nl. Bij voortgezet onderwijs vullen ze dan de zoekterm 'special effects' in.

U kunt uw leerlingen op weg helpen met enkele voorbeelden uit de achtergrondinformatie zoals het gebruik van spiegels of schaalmodellen net als in de film *Metropolis* (Frits Lang, Duitsland, 1927). Vervolgens gaan ze zelf aan de slag en maken een eenvoudig decor, rekwisieten en verzamelen andere benodigdheden. Tevens bedenken ze tussentitels zodat het verhaal ook voor anderen te volgen is. Ze filmen het verhaal met hun telefoon of wellicht heeft u camera's voor elke groep ter beschikking. U verzamelt de filmpjes en toont deze klassikaal. Achteraf neemt u alle trucages klassikaal met de leerlingen door.

Achtergrondinformatie

Film is illusie

Precinema (tot 1895)

Mensen hebben altijd de behoefte gehad om de werkelijkheid vast te leggen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat dit wel moest leiden tot de uitvinding van de film. Al vroeg in de 19e eeuw waren er apparaten (toverlantaarn, thaumatroop, zoötroop) waarmee plaatjes snel achter elkaar bekeken konden worden, zodat het leek of de afbeeldingen bewogen. Door de traagheid van het menselijk oog kan door een snelle opeenvolging van losse plaatjes namelijk beweging worden gesuggereerd.

Een belangrijke ontwikkeling die tot film heeft geleid is de fotografie. In het begin worden foto's op glas, metaal of afgeleiden daarvan afgedrukt. Door de introductie van celluloid rollen oftewel flexibele filmstroken in 1889 was het mogelijk om een serie foto's, bijvoorbeeld van een rennend paard, snel achter elkaar te laten zien waardoor je het paard dus echt zag rennen. Met de flexibele filmstrook vond Thomas Edison in 1891 de kinetoscoop uit. Kort daarna kwamen de gebroeders Lumière met een filmcamera en projector in één, de cinematograaf: het begin van de cinema.

Decor en cameravoering

Datgene wat je ziet in de film, het beeld dus, wordt bepaald door vormgeving (art-direction) en cameravoering. Een filmset kan op een buitenlocatie gebouwd worden, maar ook in een studio. Een set kan een bestaande locatie zijn, maar ook een speciaal voor de film gecreëerd decor. Zo is in de beroemde film *Metropolis* (Fritz Lang, Duitsland, 1927) in miniatuur een futuristische stad gemaakt waarbij met speciale spiegels acteurs voor een achtergrond van de schaalmodellen werden gezet. Een camera kan details heel groot in beeld brengen. Alles moet dus nauwkeurig zijn afgewerkt. Zelfs in een dure film als *Gladiator* (2000), die zich afspeelt in de Romeinse tijd, wordt nog wel eens een foutje gemaakt dat kan opvallen. Zo komt in een gevecht tussen gladiatoren bijvoorbeeld een moderne onderbroek tevoorschijn en heeft een vrouw in het publiek een hippe zonnebril op.

In diezelfde film *Gladiator* (2000) beweegt de camera over de arena, filmt hij gladiatoren van onderen zodat ze extra imposant worden, en zwenkt hij mee in het gevecht. De manier waarop de camera geplaatst wordt en beweegt is cruciaal bij het vertellen van een verhaal. De mogelijkheden van nu waren er honderd jaar geleden niet. Deels omdat de camera's in die tijd veel zwaarder waren en deels omdat de techniek nog niet bekend was. Toch maakte men al in de stille films gebruik van 'close-ups' om iets uit te vergroten, 'medium shots' waarin de personages en hun handelingen goed in beeld komen en 'long shots' die de ruimtes tonen waarin de scènes zich afspelen.

Kleur en geluid

Het zal de leerlingen misschien opvallen dat niet alle films uit de beginjaren zwart-wit zijn. Beeldjes konden worden ingekleurd met een kwastje (*Les six soeurs Dainef*, 1902), of de film kon in zijn geheel in een verfbad gedompeld worden. Vaak werden natuurbeelden groen gekleurd. In *Rêve à la lune* zijn de nachtelijke buitenscènes blauw gekleurd en is een van de binnenscènes geel. Aan het begin van de jaren dertig werd het Technicolor-systeem geïntroduceerd, waarmee kleuren konden worden opgenomen. Omdat dit een dure techniek was, werden lang niet alle films in kleur gefilmd.

Geluid geeft veel informatie over de dingen die niet in beeld zijn. Een krakende trap vertelt de kijker dat er iemand de trap oploopt. Als hier spannende muziek bij klinkt, weet de kijker dat er iets te gebeuren staat, maar als de muziek vrolijk is, dan weet de kijker dat hij niet op het puntje van zijn stoel hoeft te zitten.

Muziek voegt emotie toe aan een scène. Aan het begin van de twintigste eeuw werd de muziek verzorgd door muzikanten die de film live begeleidden. Omgevingsgeluiden werden soms ter plekke toegevoegd. Vanaf 1927 ging de filmindustrie over op geluidsfilms.

Stunts en acteren

In de zwijgende filmperiode worden gevaarlijke stunts bijna altijd door mannen gedaan. Het kan daardoor wel eens voorkomen dat een vrouwelijke rol in een film door een man werd gespeeld. In *Het geheim van Delft* (1917) is het echter wel de vrouwelijke hoofdrolspeler Annie Bos die in de wieken van een ronddraaiende molen klimt. Dat was heel bijzonder voor die tijd!

Door het gebrek aan taal in de zwijgende film wordt er heel fysiek geacteerd. Nu ziet het er voor ons heel overdreven uit. De overgang naar geluid heeft grote invloed op de manier van vertellen. De filmtaal die er tot dan toe bestond moest opnieuw worden gedefinieerd. Muzikanten en explicateurs raakten hun baan kwijt. Ook een aantal filmsterren kwam de komst van geluid niet te boven. Soms was hun stemgeluid niet geschikt vanwege een buitenlands accent of ze konden zich niet aanpassen aan de subtielere manier van acteren die de geluidsfilm nu eenmaal vereist.

Montage en trucage

Al rond 1900 werd een truc bedacht om de onthoofding van Maria I van Schotland te filmen zonder dat er een druppel bloed vloeide. Op het moment van de executie werd de camera stopgezet, de betreffende actrice vervangen door een pop, de camera weer aangezet, en de pop onthoofd.

Naast montage werden ook eenvoudige technische trucages toegepast. Bijvoorbeeld het versnellen van de tijd. Dat kon doordat de cameraman zijn camera met een soort zwengel bediende: hij moest in een vast ritme draaien om een 'normale' bewegingssnelheid van mensen te laten zien. Als bij de opnamen langzamer aan de hendel werd gedraaid, werden er minder beelden per seconde gefilmd dan normaal. Als de filmstrook dan op een standaardprojector werd afgespeeld, bewoog alles in beeld veel sneller dan normaal. In *Les six soeurs Dainef* (1902) lijkt het alsof dit ook is gebeurd, maar de film dateert uit de periode dat een film nog met de hand werd geprojecteerd (gedraaid). Door de modernere apparatuur lijkt het dus trucage.

Hoe spectaculair speelfilms nu ook zijn, in de basis verschillen ze niet van de films uit de beginjaren van de cinema. De effecten en mogelijkheden van nu zijn uiteraard veel verfijnder dan honderd jaar geleden, computers maken dingen mogelijk die toen ondenkbaar waren. Het wordt steeds moeilijker om te onderscheiden wat echt is en wat niet. Hoewel *Avatar* zeer vernieuwend overkomt, stoelt het op oude technieken. Want ook in *Alice's wild west show* worden speelfilm en animatie gecombineerd. De basis is dus al in de beginjaren gelegd. Film was, is en blijft illusie.

Thema 3

Vermaak, kunst of leermoment

Vraagt u aan de leerlingen of ze een bioscoopbezoek als vermaak of leermoment zien, dan zullen ze ongetwijfeld met vermaak antwoorden. Niet zo gek, want de meeste leerlingen gaan voor hun plezier naar de bioscoop. Filmmakers hebben echter niet alleen vermaak tot doel, maar willen mensen ook informeren, laten nadenken over bepaalde zaken of bepaalde standpunten laten innemen. Dat is altijd zo geweest. Elke filmmaker geeft zijn eigen draai aan zijn verhaal en dat kan ook een bepaalde visie zijn. Daarbij hebben we het niet alleen over de speelfilm, maar ook over de reclamefilm, documentaire en andere filmvarianten.

Introductie

Doel	Leerlingen kunnen onderscheid maken tussen speelfilms, documentaire, reclame- en kunstfilms
Duur	50 minuten (introductie, filmprogramma en kijkopdracht)
Vorm	Actief kijken en klassengesprek
Nodig	Computer met dvd-speler en monitor + kopieën van de Kijkwijzer Thema 3/Werkblad 1

- ★ Vraag de leerlingen waar ze aan denken bij het woord film. Is dat alleen de speelfilm in de bioscoop of op dvd? Denken ze ook aan reclamefilmpjes, documentaires of kunstfilms? Waarom kan je reclamefilmpjes ook zien als film? Welke reclame spreekt hen aan en waarom? Wellicht kunt u wat reclamefilmpjes in de klas bekijken en bespreken waarom ze wel/niet aanslaan. Kijken leerlingen ook naar documentaires, zo ja welke? Gaan ze of zouden ze daarvoor naar de bioscoop gaan? Waarom wel/niet? En hoe zit dat met kunstfilms?
- ★ Kunnen leerlingen aangeven waarin het onderscheid ligt tussen speelfilms, documentaires, reclame- en kunstfilms? Schrijf eventueel steekwoorden die leerlingen noemen op het bord. Zou een speelfilm ook educatief kunnen zijn? Wat zouden ze dan kunnen opsteken? Bespreek vervolgens met de achtergrondinformatie behorend bij dit thema de ontwikkeling van film van volksvermaak tot vermaak voor de middenklasse en elite. Bespreek tevens het onderscheid tussen de verschillende soorten films die er al vanaf het begin van de film worden gemaakt.

- ★ Leid het filmprogramma in. Deel de kijkwijzer met opdrachten op werkblad 1 uit. Vertel dat ze vijf verschillende filmpjes en fragmenten uit de beginjaren van de film gaan bekijken en dat ze moeten aangeven tot welke categorie deze film behoort en ook waarom. Start dan het filmprogramma.

Filmprogramma

1. <i>Romeo e Giulietta</i> (Italië, 1911)	3 min.
2. <i>Laatste bioscoop wereldberichten</i> (1915)	2 min.
3. <i>Les mouches</i> (Frankrijk, 1913)	6 min.
4. <i>Entr'acte</i> (Frankrijk, 1924)	2 min.
5. <i>De mysterieuse gentleman</i> (Nederland, 1926)	2 min.

Kijkopdrachten

Leerlingen vullen de kijkwijzer met opdrachten naar aanleiding van of tijdens het kijken van de films of fragmenten in. Ze trekken een lijn of geven aan welke film bij welke categorie hoort en geven ook kort aan waarom. Laat de leerlingen na afloop van het filmprogramma eerst spontaan reageren. Welke film vonden ze het leukst/minst leuk en waarom? Vul bij het bespreken van de vragen de antwoorden aan met de achtergrondinformatie uit deze handleiding.

Antwoorden kijkwijzer

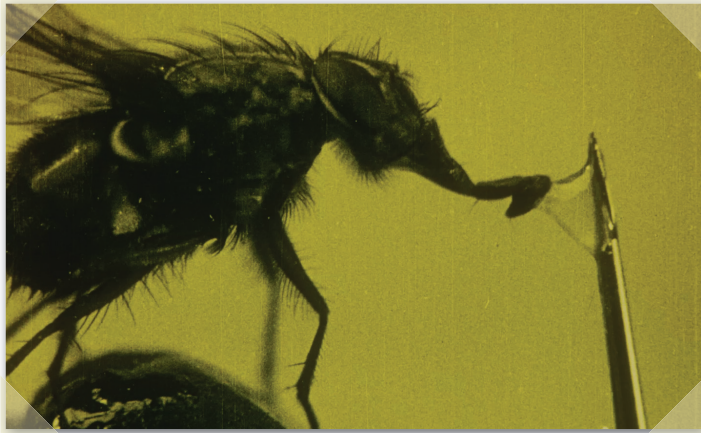
1 B; 2 E; 3 A; 4 C; 5 E

Korte opdracht: Reclame vergelijken

Doel	Leerlingen vergelijken reclame uitingen tussen 1896 en 1930 met reclame uitingen van nu
Duur	Minimaal 30 minuten
Vorm	Schriftelijke opdracht
Nodig	Computers met internet, pen en papier

De website www.reclamearsenaal.nl is de digitale bewaarplaats van het erfgoed op het gebied van Nederlandse reclame. Schrijf de volgende opdracht voor de leerlingen op het bord: ga naar de website www.reclamearsenaal.nl en kies een periode (tussen 1886 en 1930) onder tabblad 'grote collectie'. Kies vervolgens een reclame uiting en vergelijk deze met een hedendaagse reclame-uiting van hetzelfde product. Wat zijn de overeenkomsten en verschillen in de manier van aanprijzen? Op welke verlangens van de consument wordt ingespeeld? Wat leer je over de betreffende tijd uit de reclame-uiting? Maak de link met film door te vertellen dat wat voor een affiche geldt uiteraard ook voor film geldt.

Filmstills uit
(van boven naar onder):
Romeo e Giulietta (Ugo
Falena, 1911),
Les mouches (regisseur
onbekend, 1913)
en *Romeo e Giulietta*
(Ugo Falena, 1911)

Lange opdracht: Kruip in de huid van een programmeur

Doel	Leerlingen maken kennis met het beroep filmprogrammeur en het verschil tussen bioscoopfilms en filmhuisfilms
Duur	90 minuten
Vorm	Onderzoek en verwerking
Nodig	Computers met internet, tv gidsen, filmladders, bioscoopbladen, bioscoop- en filmhuisoverzichten en digitaal schoolbord

Leerlingen verzamelen van de afgelopen weken verschillende korte programmateksten waarin films van zowel filmhuizen als bioscopen worden aangekondigd. Leg wel eerst van tevoren het verschil tussen deze twee uit. Bioscopen zijn commerciële instellingen, waarin film vertoond worden vanuit een winstoogmerk. Filmhuizen worden gesubsidieerd en maken geen winst. In Nederland zijn ongeveer 100 filmhuizen en filmtheaters. In een bioscoop draaien films die een groot publiek zullen aanspreken. In filmhuizen worden andere soorten films vertoond, zoals niet-westerse films, documentaires, kunstenaarsfilms of experimentele producties. Voor elke film zoekt het filmhuis een geïnteresseerd publiek.

Elke bioscoop of filmhuis heeft een eigen programmeur die het filmprogramma samenstelt. Daarvoor gaat hij naar allerlei internationale filmfestivals om nieuwe films te ontdekken of doet onderzoek achter zijn computer. Leerlingen kruipen in de huid van een programmeur en gaan in tweetallen titels met bijbehorende informatie zoeken van speelfilms, niet-westerse films en documentaires. Uit alle titels en informatie die ze gevonden hebben kiezen ze uit elke categorie één die hen het meest aanspreekt en maken een kort verslag waarmee ze hun (fictieve) directeur moeten overtuigen waarom ze voor die film hebben gekozen. Het zou mooi zijn als ze van elke film ook een trailer kunnen vinden.

U verzamelt alle trailers en verslagen en laat achtereenvolgens de gekozen speelfilms, dan de documentaires en tot slot de niet-westerse films zien. En/of u leest de verslagen voor. Welke film spreekt de leerlingen het meest aan en waarom? Per categorie komt er uiteindelijk een winnende film die de leerlingen graag zouden willen bekijken. Probeer een gesprek op gang te krijgen waarom juist deze films zijn gekozen en niet die andere. Heeft het ook te maken met de manier waarop ze worden aangekondigd / in de markt worden gezet? Waarom spreekt de ene film een groot publiek aan en de andere niet? Waar ligt de grens tussen bioscoop- en filmhuisfilm?

Achtergrondinformatie

Vermaak, kunst of leermoment

Van volksvermaak tot middenklasse

Vanaf het begin worden er fantasieverhalen verfilmd en dingen die echt gebeurden oftewel fictie en non-fictie. Georges Melies was meester in het verzinnen van fantasierijke verhalen en maakte tussen 1896 en 1914 meer dan duizend films. De gebroeders Lumières filmden vooral non-fictie en stuurden cameramannen naar exotische oorden als Egypte, Italië en Japan. De documentaires over die landen waren toen heel bijzonder omdat reizen alleen was weggelegd voor de elite.

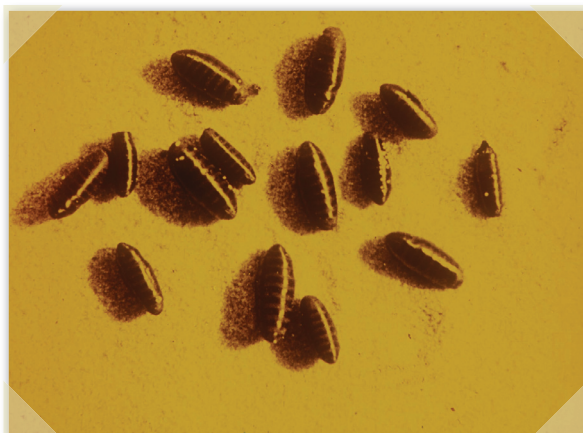
Rond 1907 stagneerde het aantal filmbezoekers. De elite had steeds minder interesse in de korte films en slapsticks. De filmindustrie anticipeerde hierop door bewerkingen te maken van toneelstukken en literaire klassiekers zoals van Shakespeare en Dante. De Italiaanse *Romeo e Giulietta* (1911) is daar een voorbeeld van. Ook werden er levens van beroemde historische of mythologische personages verfilmd, maar het succes hiervan was helaas van korte duur. Boekverfilmingen werden wel populairder en zijn tot op de dag van vandaag een dominant genre.

Journaals, documentaire en educatie

Film werd een rage. Met name de Hollywoodfilms waren in de jaren '20 van de vorige eeuw heel populair. Het filmverhaal en de personages gaven de toeschouwer steeds meer mogelijkheden om zich te identificeren. In Nederland faalden pogingen om een eigen filmindustrie op te richten. De buitenlandse concurrentie was te groot. Hoewel er hier ook educatieve films werden vertoond zoals *Les mouches* (1913) over een vlieg die bederf veroorzaakt en journaals als *Laatste bioscoop wereldberichten* (1915), begonnen speelfilmproducenten in ons land zich te realiseren dat er hier een markt was voor soortgelijke producties van eigen bodem.

Nederlandse documentairmakers staan internationaal in hoog aanzien. Documentaires brengen vaak onderwerpen uit de wereld om ons heen onder de aandacht die interessant, mooi of schokkend zijn. Journaals geven ook informatie over wat er zich in de wereld afspeelt, maar hierin worden altijd onderwerpen met nieuwswaarde behandeld. De feiten moeten kloppen en het onderwerp moet zo objectief mogelijk in beeld worden gebracht. Een documentairemaker kan echter op geheel eigen wijze de kijker kennis laten maken met een onderwerp. Educatieve films hebben tot doel de kijker iets te leren, op te voeden of te vormen.

Nederlandse documentaires, journaals en educatieve films waren een welkome aanvulling op het overwegend buitenlandse filmaanbod.

Filmstills uit:
Romeo e Giulietta
 (Ugo Falena, 1911) en
Les mouches (regisseur
 onbekend, 1913)

De Nederlandse Filmfabriek Polygoon maakte korte documentaires en films in opdracht en startte in 1921 met de bekende Polygoonjournaals die in de bioscopen te zien waren. Helemaal na de invoering van de geluidsfilms kreeg het Hollands Nieuws een absolute prioriteit.

Propagandafilm

Mensen hebben de neiging te geloven wat ze zien, zeker als het geloofwaardig wordt gebracht. Daar schuilt ook een gevaar in. Zo werd het nieuwe medium bijvoorbeeld omhelst door wereldleiders, die in film een nieuwe manier zagen om mensen een mening op te leggen. Deze zogenaamde propagandafilms werden vooral in oorlogstijden ingezet. Alle slechte eigenschappen van de vijand worden sterk uitvergroot, terwijl het eigen handelen als enige goede oplossing wordt gezien.

Triumph des Willens, de film die Leni Riefenstahl (1934) in opdracht van Hitler over de geschiedenis van de nazipartij maakte, is beroemd en berucht. Maar ook in de Eerste Wereldoorlog werden propagandafilms gemaakt. *The Bond* (1918) van Charlie Chaplin is hier een voorbeeld van. Ook nu nog maken leiders van volken of landen gebruik van films om hun mensen te overtuigen. Denk maar eens aan de dreigende videoboodschappen van Osama bin Laden of de documentaires van Michael Moore.

Reclamefilm

Ook de reclameboodschappen op de televisie of in de bioscoop hebben vaak iets weg van een minifimpje. Vaak verpakken multinationals hun boodschap in een grappig filmpje, die een bepaald gevoel over moeten brengen en de consument over moet halen het product te kopen. Dit gebeurde al in de jaren twintig van de vorige eeuw. Want toen mensen massaal naar de bioscoop gingen, werd dat een interessant terrein voor bedrijven: hier konden ze een heleboel mensen tegelijk bereiken. Dus lieten ze tussen de vertoningen door hun reclames zien. *De mysterieuze gentleman* (1926) is een reclame van Chief Whip-sigaretten, die werd vertoond in de bioscoop.

Film en kunst

Film werd sinds de jaren twintig van de vorige eeuw door filmmakers en kunstenaars ook steeds meer gezien als autonome kunstvorm. Voor die tijd zagen zij het als medium voor de massa, maar uiteindelijk zagen zij dat film ook interessante experimenten op kon leveren. Voor kunst bestaan geen regels. Het resultaat moet de kijker prikkelen of aan het denken zetten. Film als kunstvorm kan ook gebruikt worden om bepaalde gevoelens mee uit te drukken. In de jaren twintig werden vooral abstracte filmpjes gemaakt waarin geometrische vlakken en primaire kleuren een beeldpartituur ten uitvoer brachten. Dit waren films die uitdrukking gaven aan beweging, ritme en montage, ontdaan van dramatische, menselijke handelingen. Samenwerking tussen film en andere kunstvormen zoals de schilderkunst leidde vaak tot interessante experimenten. De film *Entr'acte* uit 1924 is een kunstzinnig experiment tussen film en ballet en diende als tussenspel bij een balletvoorstelling. Samenwerking tussen kunstenaars en filmmakers is nooit gestopt en nu wellicht actueler dan ooit. Zo is film- en video een belangrijk ingrediënt in veel hedendaagse tentoonstellingen.

Thema 4

Spiegel van de samenleving

Wie naar de film *The Social Network* (David Fincher, VS, 2010) over de oprichting van Facebook kijkt, komt een heleboel te weten over de manier waarop wij nu leven. Natuurlijk omdat Facebook typisch iets van deze tijd is, maar je ziet ook hoe mensen nu met elkaar praten, met elkaar omgaan, wat ze belangrijk vinden en hoe ze er uitzien. Je zou kunnen zeggen dat film ons een spiegel voorhoudt – al geldt dat natuurlijk niet voor iedere film in dezelfde mate. Beelden van vroeger laten zien hoe de wereld veranderd is. Hierdoor kijken leerlingen niet alleen kritisch naar hun eigen omgeving, maar zet het ze ook aan het denken over hoe mensen in de verre toekomst naar beelden uit deze tijd zullen kijken.

Introductie

Doel	Leerlingen analyseren films uit de beginjaren van de film op leefcultuur en omgangsvormen
Duur	50 minuten (introductie, filmprogramma en kijkopdracht)
Vorm	Actief kijken en klassengesprek
Nodig	Computer met dvd-speler en monitor + kopieën van de Kijkwijzer Thema 4/Werkblad 1

- ★ Iedereen kijkt naar films, of dit nu in de bioscoop is of op de bank voor de tv. Vraag de leerling waar ze op letten, alleen op het verhaal, of ook op andere dingen zoals wat de acteurs aan hebben, hoe ze lopen, praten of wat er allemaal te zien is op de achtergrond. Als ze niet op het verhaal letten, maar alleen op het beeld. Wat voor soort informatie kun je dan allemaal uit een film halen? Als een film zich honderd jaar geleden af zou spelen, hoe zouden ze dat kunnen zien?
- ★ Vraag de leerlingen of ze denken dat vrouwen honderd jaar geleden werkten. (Laat de leerlingen hierover praten, het antwoord wordt gegeven in het filmprogramma)
- ★ Weten de leerlingen wat de filmkeuring inhoudt. Denken ze dat dit iets nieuws is, of bestond het honderd jaar geleden ook al? (Het antwoord wordt gegeven in het filmprogramma)

**AAN HET
AMSTERDAMSCH
PUBLIEK.
DE FILMKEURING IS IN AANTOCHT!**

**Een oogenblikje Uw aandacht
s. v. p. voor twee zaken.**

Filmstills uit (van boven
naar onder): *Protest
tegen de filmkeuring
in Amsterdam* (1928),
Hollandse tulpen
(regisseur onbekend,
1920) en *De
bioscoop is geen
rijwielstalling* (1928)

rijwielen in de hal wordt
toegestaan zonder
betaling.

Dit neerzetten geschiedt
echter op een wijze waar-
in zij gaarne verandering
zag. De indruk toch wordt
verkregen dat dikwijls

Filmstills uit (met de klok mee):
2x Hollandse tulpen (regisseur
 onbekend, 1920), *Protest tegen de
 filmkeuring in Amsterdam* (1928) en
Het leven der Europeanen in Indië
 (J.C. Lamster, 1912)

- ★ Vertel de leerlingen aan de hand van de achtergrondinformatie behorend bij dit thema dat je film als een spiegel van de samenleving kunt zien. Niet alleen vanwege de kleding, manier van praten en het decor dat bij een bepaald tijdsbeeld past, maar het zegt ook iets over waarop we met elkaar omgaan en over bepaalde normen en waarden die bij een bepaalde cultuur of een tijdbeeld passen.
- ★ Leid het filmprogramma in en deel de Kijkwijzer met kijkvragen uit. Leerlingen gaan beelden analyseren uit het beginjaren van de film. Wat zeggen de filmpjes over het leven van toen en hoe men met elkaar omging in die tijd?

Filmprogramma

1. <i>Het leven der Europeanen in Indië</i> (Nederlands-Indië, 1912)	5 min.
2. <i>Hollandse tulpen</i> (Nederland, 1920)	3 min.
3. <i>De bioscoop is geen rijwielstalling</i> (Nederland, 1928)	2 min.
4. <i>Protest tegen de filmkeuring in Amsterdam</i> (Nederland, 1928)	4 min.

Kijkopdrachten

Leerlingen vullen de kijkwijzer met opdrachten naar aanleiding van of tijdens het kijken van de films / fragmenten in. Vul de antwoorden bij de bespreking aan met de Achtergrondinformatie in deze docentenhandleiding. Probeer bij vraag 4 een discussie op gang te krijgen wat leerlingen van het hanteren van een leeftijdsgrens voor bijvoorbeeld alcohol of bioscoopentree vinden.

Antwoorden kijkwijzer

- ★ 1. Europeanen leefden in grote huizen met bedienden en hadden een luxe leven. De Europee kinderen zaten bij elkaar op school.
- ★ 2. *Hollandse tulpen* toont een aantal mannen, maar vooral vrouwen aan het werk op de bloembollenvelden. Alles wordt met de hand gedaan. Nu is veel werk overgenomen door machines.
- ★ 3. Mobiele telefoon uit. Niet roken. Door middel van spotje, iconen, geluidsbandje. Via sms-alert kunnen bezoekers overlast anoniem melden. Op het kaartje staat het nummer. Herriemakers krijgen eerst een waarschuwing. Gaan ze door, dan worden ze uit de zaal verwijderd. Vroeger ging dat waarschijnlijk ook zo, maar dan zonder sms-alert.
- ★ 4. Alcohol, films bekijken (kijkwijzer), uitgaansgelegenheden, games

Korte opdracht: Filmkeuring

Doel	Leerlingen onderzoeken hoe de filmkeuring in Nederland werkt
Duur	20 minuten
Vorm	Schriftelijke opdracht
Nodig	Computers met internet, pen en papier

Zoek uit hoe de filmkeuring in Nederland werkt. Je vindt daarover meer informatie op www.kijkwijzer.nl. Welke leeftijdsgrenzen zijn er? → AL, 6, 9, 12, 16. Wat betekenen de overige iconen die op een film geplakt worden? → geweld, angst, grof taalgebruik, seks, discriminatie, drugs en/of alcoholmisbruik. U kunt de leerlingen ook nieuwe regels laten bedenken, die ze tevens moeten beargumenteren.

Lange opdracht: Maak je eigen geschiedenis

Doel	Leerlingen worden zich bewust dat beeldcultuur niet statisch is maar in beweging en dat zij deel uitmaken van deze ontwikkeling
Duur	Minimaal 90 minuten
Vorm	Onderzoek en presentatie
Nodig	Computers met internet, filmapparatuur, digitaal schoolbord, tijdschriften, vellen papier, etc.

Leerlingen stellen zich voor dat over 100 jaar leerlingen uit die tijd onderzoek doen naar deze tijd. Ze willen te weten komen hoe jongeren leefden, hoe ze eruitzagen, wat ze leuk, lekker of stoer vonden. Ze willen kortom zo veel mogelijk informatie verzamelen over de periode 2012-2017.

Laat leerlingen in tweetallen op een rij zetten wat ze achter willen laten voor de onderzoekers in de toekomst (en voor hun eventuele kleinkinderen). Wat willen ze laten zien van hun leven en wat niet.

Ze maken vervolgens een tijdscapsule in de vorm van een filmpje met daarin alles wat ze kwijt willen over hun eigen leven nu en de tijd waarin ze leven. Geef van tevoren aan hoe lang het filmpje moet worden. Mocht u film te omslachtig vinden dan kunt u de tijdscapsule ook in de vorm van tekst, fotocollage's, tekeningen of nog weer een andere manier uit laten drukken. Deze les wordt afgesloten met een presentatie van de tijdscapsules aan elkaar.

Tip: Mocht u in de gelegenheid zijn, dan kunt u alle filmpjes van de leerlingen opslaan en over enkele jaren, bijvoorbeeld in hun eindexamenjaar, wederom laten zien. Zo kunt u met hen terugkijken op de eerste jaren op de middelbare school en wat hen toen bezighield.

Achtergrondinformatie

Spiegel van de samenleving

Tijdsbeeld

Ons gedrag en onze kijk op de dingen wordt bepaald door de omgeving en de tijd waarin we leven. In films zie je die opvattingen terug. Zo stond eind 19e eeuw, de beginjaren van de film, in het teken van de vooruitgang en veranderde de wereld in razendsnel tempo. Industrieën en steden groeiden, alles kreeg elektrisch licht en een motor. Filmmakers toonden een beeld van Nederland zoals het bioscooppubliek het graag zou willen zien. In een tijd waarin snelheid voorop stond drongen beelden van een nieuwe wereld met auto's, treinen en vliegtuigen de bioscoopzaal binnen. Beelden die lieten zien hoe de wereld veranderde en in het teken stond van vooruitgang.

Rol van de filmmaker

Filmmakers spelen niet alleen in op gevoelens en opvattingen die er in de samenleving leven, maar kunnen tegelijkertijd ook een opvatting of gevoel overbrengen op de kijkers. Zo kreeg Johan Lamster, een kapitein van het Koninklijk Nederlands Indonesisch leger, in 1912 bijvoorbeeld de opdracht het thuisfront een authentiek beeld te geven van het leven in Nederlands Indië. De Nederlandse regering voerde daar met succes haar gezag uit en probeerde het ook economisch te ontwikkelen. Hiervoor waren geschoolde vakmensen nodig uit eigen land. Lamster liet dan ook vooral de verworvenheden in Nederlands-Indië zien, een land waar toekomst ligt en waar Europeanen het goed hebben. Een filmmaker heeft namelijk een sterk middel in handen om kijkers bewust of onbewust een standpunt in te laten nemen. Alleen dat laten zien wat hij de kijker wil laten zien en laten geloven. Zo'n film wordt ook wel propagandafilms genoemd (zie ook thema 3, pag. 31).

Verhoudingen

Historische beelden laten zien hoe mensen leefden of kleedden in het verleden. In sommige gevallen is ook te zien hoe mensen zich tot elkaar verhouden. Zo laat de film *Het leven der Europeanen in Indië* (1912) zien hoe Nederlanders destijds woonden in Nederlands-Indië en hoe men zich kleedde. Tevens zegt het filmpje iets over de koloniale verhoudingen tussen Nederlanders en de lokale bevolking. En in het filmpje *Hollandse tulpen* (1920), wordt duidelijk dat vrouwen in die jaren werkten. Het lijkt er zelfs op dat zij het zware werk deden en dat de mannen, die in deze film veruit in de minderheid zijn, het lichte werk deden. Dat kan toeval zijn, maar het zet in ieder geval aan tot nadenken over de man-vrouw verhoudingen in de maatschappij van toen. En daarmee ook van nu.

Normen en waarden

Mobiele telefoons uit in de zaal; roken is in het gehele pand verboden en het is niet toegestaan camera's of opname-apparatuur te gebruiken. Elke bioscoop hanteert huisregels om het verblijf van haar bezoekers zo optimaal en zo veilig mogelijk te laten zijn. Dat was vroeger niet anders. Maar de aard en soort van de regels verschillen wel degelijk en ook de manier waarop de bezoekers worden verzocht zich aan de regels te houden. Nu zie je bijvoorbeeld vaak alleen een icoontje van een mobiele telefoon of sigaret met een streep er doorheen in beeld. Het bericht *De bioscoop is geen rijwielstalling* (1928) laat echter een heel andere wijze zien. Het verzoek fietsen niet slordig in de hal van de bioscoop te zetten, wordt wel heel beleefd ingepakt en ook nog eens onderbouwd.

Sexy videoclips die ter discussie staan, een verbod op 'happy hours' en de leeftijds-grens voor alcoholische dranken van 16 naar 18 jaar. Wie denkt dat discussies over betutteling van deze tijd zijn, moet eens kijken naar het filmpje *Protest tegen de filmkeuring* (1928). Hier wordt onomwonden gesteld dat de overheid zich te paternalistisch, en bovendien onrechtvaardig, opstelt. Zowel de tekst over het stallen van fietsen als de tekst over de filmkeuring zeggen veel over de opvattingen wat wenselijk is en hoe men zich wel of niet moet gedragen oftewel de heersende waarden en normen uit die tijd. En laten je nadenken over de handelingen en gedragingen die in onze huidige maatschappelijke context als correct en wenselijk worden gezien.

Filmlijst Alfabetisch

*De kleuren van de filmtitels
corresponderen met de bijbehorende
thema's (zie pagina 8 en 9).*

Alice's wild west show

Regisseur: Walt Disney, VS, 1924, stil/zwart-wit,
12 minuten

Het meisje Alice maakt met wat vriendjes een voorstelling die wordt verstoord door vervelende buurkinderen. De vriendjes willen niet meer meespelen dus vertelt Alice in haar eentje een spannend verhaal. Terwijl ze vertelt gaat de film over in een animatiefilm met Alice in de hoofdrol.

Arthème opérateur*

Regisseur: Ernest Servaes, Frankrijk, 1913,
stil/zwart-wit, 7 minuten

Arthème reageert op een advertentie in de krant waarin een filmopérateur wordt gevraagd. Met wat gebluf wordt hij aangenomen, maar tijdens het werk gaat er veel mis. Deze slapstick laat het werk van een opérateur zien in de beginjaren van de film en ook de pianist in de zaal is duidelijk zichtbaar.

De bioscoop is geen rijwielstalling

Regisseur: onbekend, Nederland, 1928,
stil/zwart-wit, 2 minuten

Zes teksten die voor of tussen filmprogramma's in de bioscoop vertoond werden en die oproepen tot het beperken van het parkeren van fietsen in de hal van de bioscoop.

De Jantjes (fragment)

Regisseur: Jaap Speijer, Nederland, 1934,
geluid/zwart-wit, 2,5 minuten

Drie mannen komen na jaren van dienst in Nederlands-Indië terug in Amsterdam. In het begin is het feest, maar al gauw lopen ze tegen allerlei problemen aan. Deze film is één van de eerste geluidsfilm in Nederland en destijds een enorm succes. Het is opgenomen in de Canon van de Nederlandse film.

De mysterieuze gentleman

Regisseur: George Debels, Nederland, 1926,
stil/zwart-wit, 2 minuten

Reclame voor Chief Whip Sigaretten waarin een man wordt getekend. Het is de man die iedereen kent van de onovertroffen Chief Whip 2 cts. Virginia sigaret. Althans volgens de reclametekst.

Entr'acte (fragment)

Regisseur: Rene Claire, Frankrijk, 1924, zwart-wit,
2 minuten

Surrealistische film over een doods-kist die op hol is geslagen. Wanneer de kist eindelijk stopt stapt de 'overledene' eruit en laat iedereen die hem gevolgd heeft verdwijnen. De film werd tijdens een balletvoorstelling vertoond en past geheel bij het dadaïsme, een nihilistische kunstbeweging.

Na afloop der kindervoorstelling in den Circus O. Carré 13 Sept. II.

Regisseur: onbekend, Nederland, 1899,
stil/zwart-wit, 1 minuut

Filmpje waarin je ziet hoe mensen na een filmvertoning de bioscoop uitlopen en wegwandelen.

De Hawaïaneilanden in vogelvlucht

Regisseur: Lyman H. Howe, 1916, VS, stil/tinting,
9 minuten

Een travelogue waarin de Hawaï eilanden onder andere met de trein worden verkend.

Het geheim van Delft (fragment)

Regisseur: Maurits Binger, Nederland, 1917,
stil/zwart-wit, 3 minuten

Film over een vermeende moord en een onmogelijke liefde waarin actrice Annie Bos werkelijk aan de ronddraaiende wieken hangt. Henny Vrienten heeft onder deze stille film muziek gezet.

Het leven der Europeanen in Indië

Regisseur: J.C. Lamster, Nederlands-Indië, 1912,
stil/zwart-wit, 5 minuten

Voorlichtingsfilm over het 'Europese leven' op Java in Nederlands-Indië.

Hollandse tulpen

Regisseur: onbekend, Nederland, 1920,
stil/ingekleurd, 3 minuten

Beelden van tulpen die geplukt en verpakt worden. De film promoot het geven van bloemen als cadeau. De film werd ook in het buitenland vertoond en was daar populair omdat het in het clichébeeld past van wat men in het buitenland van Nederland heeft/had.

Laatste bioscoop wereldberichten (fragment)

Regisseur onbekend, Nederland, 1916,
stil/zwart-wit, 2 minuten

Hoewel Nederland onafhankelijk was tijdens de Eerste Wereldoorlog werd het Nederlandse bioscooppubliek wel via journaals op de hoogte gehouden van deze oorlog.

Les mouches

Regisseur: onbekend, Frankrijk, 1913, stil/tinting,
6 minuten

Educatieve film over vliegen die zich vanuit een eitje, via een pop tot een vlieg ontwikkelen. De slurf en poot van de vlieg zijn sterk uitvergroot en er is te zien hoe de vlieg bederf veroorzaakt.

Les six soeurs Dainef

Regisseur: onbekend, Frankrijk, 1902,
stil/ingekleurd, 3 minuten

Film waarin zes vrouwen acrobatische taferelen uitvoeren. Hier en daar lijkt gebruik gemaakt te zijn van trucage omdat de act te onwaarschijnlijk oogt.

Modejournaal

Regisseur: onbekend, Frankrijk, 1926,
stil/ingekleurd, 2,5 minuut

Dames showen de laatste mode uit Parijs.

Protest tegen de filmkeuring in Amsterdam

Regisseur onbekend, Nederland, 1928,
stil/zwart-wit, 4 minuten

Stille propaganda-film tegen de invoering van de filmkeuring in 1928 voor de leeftijd van 16 t/m 18 jaar in Amsterdam. De film bestaat bijna volledig uit tekst.

Rêve à la lune

Regisseur: Gaston Velle, Frankrijk, 1905,
stil/tinting, 4 minuten

Nederlandse titel: Schep vreugde in het leven tot den laatste druppel. In de film is een nachtelijk avontuur te zien (met veel trucages) van een man die iets te diep in het glaasje heeft gekeken.

Romeo e Giulietta* (fragment)

Regisseur: Ugo Falena, Italië, 1911, stil/ingekleurd,
6 minuten

De film vertelt het verhaal van de onmogelijke liefde tussen Romeo en Giuliette, zoals dat door William Shakespeare kort voor 1600 is geschreven.

Alle films of fragmenten, met uitzondering van De Jantjes, zijn van oorsprong stille films, waar later muziek bij is gecomponeerd.

** Deze films zijn afkomstig uit de Desmet-collectie van EYE. De collectie van filmpionier Jean Desmet waarin zich vele unieke producties uit de beginjaren van de cinema bevinden is in 2011 toegevoegd aan het Memory of the World Register van UNESCO dat landen bijstaat bij het bewaren en openbaar maken van werelderfgoed.*

Woordenlijst

3D-Effecten

Driedimensionale effecten. Optisch effect dat ervoor zorgt dat het beeld diepte lijkt te hebben. Publiek moet hiervoor een speciale bril dragen.

Animatiefilm

Animeren betekent letterlijk tot leven wekken. Animatiefilms zijn films die tot stand komen door ieder beeldje afzonderlijk te fotograferen, vaak gebruikmakend van getekende beelden, kleipoppen of computeranimatie.

Computeranimaties

Met behulp van de computer (dus digitaal) gemaakte beelden die worden gebruikt om de opgenomen filmbeelden te veranderen of te vervangen.

Dadaïsme

Een nihilistische kunstbeweging dat korte tijd bloeide in met name Duitsland, Frankrijk en Zwitserland vanaf omstreeks 1916 tot omstreeks 1920.

Explicateur

Persoon die tijdens de filmvoorstelling aan het publiek uitleg gaf bij de film. Vooral bij stille film. Zie verder bij 'De komst van het geluid'.

Fictie

Film gebaseerd op een verzonnen verhaal (speelfilm).

Kinetoscoop

Een kijkkast waar men na het inwerpen van een muntstuk door een trechter een korte filmscène kon zien.

Live-action

Een term die slaat op werken die worden uitgevoerd door 'echte' mensen en dingen.

Montage

Filmscènes in een bepaalde volgorde aan elkaar plakken. De opeenvolging van beelden komt vaak zo natuurlijk over dat je bijna vergeet dat deze ordening een keuze is van de filmmaker.

Non-fictie

Film gebaseerd op feiten (documentaire).

Rekwisieten

Losse gebruiksvoorwerpen waarmee het decor wordt aangekleed. Het kunnen bestaande dingen zijn of voorwerpen die speciaal voor de film zijn gemaakt.

Special effects

Elementen in de film die niet of moeilijk in de werkelijkheid zijn te verwezenlijken. Deze worden mogelijk gemaakt met behulp van trucs tijdens de opnames en door (digitale) bewerking tijdens de postproductie.

Stills

Foto's genomen op de set van een film of tv-programma tijdens de productie door een filmstijlfotograaf. De foto wordt vooral gebruikt voor promotionele doeleinden.

Thaumatroop

Een vlak met op elke kant een afbeelding. Door de schijf snel rond te draaien worden de twee afbeeldingen met elkaar gecombineerd en lijkt het of ze samensmelten.

Toverlantaarn

Een toestel waarmee op een wit scherm of lichte wand, in een donkere kamer, vergrote beelden van op glas geschilderde voorstellingen of van fotografische plaatjes kan projecteren. Een soort diaprojector dus, maar dan een van meer dan 350 jaar geleden.

Tussentitel

Zwart beeld met tekst dat in stille film werd gebruikt om korte stukken dialoog weer te geven of situaties te verklaren.

Zoötroop

Een ronddraaiende trommel met sleufjes aan de zijkant. Als je door de sleufjes kijkt zie je de beelden die aan de binnenzijde van de cilinderwand zijn gemonteerd, bewegen. Het is een van de eerste apparaten om bewegende beelden mee te maken.

Mocht u begrippen in deze docenten-handleiding tegenkomen waarvan u de betekenis niet weet en die niet in de woordenlijst zijn opgenomen, kijk dan op: www.filmwoordenboek.nl

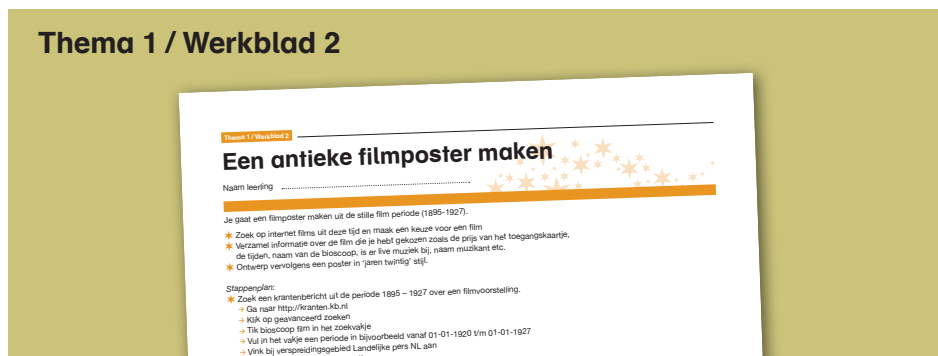
Werkbladen

Om bij de printbare werkbladen (pdf's) te komen moet u de dvd via de computer openen. U vindt ze dan in de map 'Lesmateriaal', onder 'Werkbladen'.

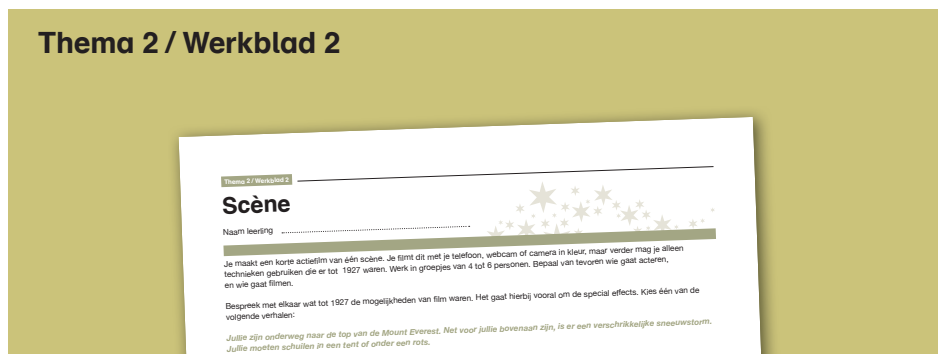
Kijkwijzers

Thema 1 / Werkblad 2

Thema 2 / Werkblad 2

Meer informatie

www.eyefilm.nl
www.filminnederland.nl
www.allemaalfilm.nl
www.filmeducatie.nl
www.moviezone.nl

Colofon

Ontwikkeld door	EYE Educatie
Auteur	Brigitte van Meurs, Jeanine Cronie
Grafisch ontwerp	Autobahn
Muziekcomposities	Martin de Ruiter, Henny Vrienten (<i>Het Geheim van Delft</i>), Joost Belinfante (<i>De Hawaïaneilanden in vogelvlucht</i>)
DVD	Dyzlo Film
Drukwerk	Platform P (Docentenhand- leiding), Digital Pictures (DVD)

© 2012 Uitgave van EYE Film Instituut Nederland

EYE Film Instituut Nederland wordt financieel ondersteund door het ministerie van OCW

EYE Film Instituut Nederland ontwikkelt en coördineert educatie over film en andere media in Nederland en levert diensten voor kennisontwikkeling en deskundigheidsbevordering op dit gebied.

Ondanks het door EYE Film Instituut Nederland in acht nemen van alle zorg welke redelijkerwijs ter zake van het achterhalen van de auteursrechthebbenden gevegd kon worden, kunnen er derden zijn die menen enig recht te kunnen laten gelden met betrekking tot in deze folder afgebeelde werken. Voor zover deze derden tevens menen dat zij ten onrechte niet van dit gebruik op de hoogte zijn gesteld, wordt hen uitdrukkelijk verzocht EYE Film Instituut Nederland hiervan in kennis te stellen.

